

روش‌های افزایش استحکام خانواده

با تأکید بر بیانات مقام معظم رهبری علیه السلام

مرضیه قنبری *

مقدمه

خانواده، رکن اساسی هر جامعه و نقطه آغازین زندگی اجتماعی انسان‌ها و نخستین کانون تمدن و آرامش بشری است. استحکام این بنای مقدس، چشم‌اندازهای روشنی را در افق پیشرفت اجتماع ترسیم خواهد کرد. از نگاه اسلام، خانواده یکی از نهادهای زیربنایی بنیاد هستی و از ساختارهای اصلی جامعه است؛ زیرا «جامعه مطلوب» با وجود «خانواده مطلوب» شکل می‌گیرد؛^۱ خانواده‌ای که رهبر فرزانه انقلاب علیه السلام فرمود: «خانواده، کلمه‌ای طیبه است. کلمه طیبه هم خاصیت‌اش این است که وقتی یک جایی به وجود آمد، مرتب از خود برکت و نیکی می‌تراود و به پیرامون خودش نفوذ می‌دهد. کلمه طیبه، همان چیزهایی است که خدای متعال آن را با همان اساس صحیح به بشر اهدا کرده [است]». ^۲ با توجه به منظومه فکری امام خامنه‌ای علیه السلام مبنی بر استحکام خانواده، بر آن شدیم که مبانی ایشان را با بهره‌گیری از آیات و روایات، درباره «روش‌های استحکام خانواده» تبیین نماییم؛ اثرپیش‌رو در محورهای زیر سامان یافته است.

نقش زن در خانواده

از آنجا که هدف از خلقت انسان‌ها، رسیدن به مقام قرب الهی از طریق تکامل انسان‌هاست؛

* دکترای تفسیر تطبیقی دانشگاه قم.

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله سید علی خامنه‌ای علیه السلام، «کانون گرم خانواده»، ۱۳۸۶/۰۸/۱۹.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21429>

۲. همان.

خداوند تمام هستی را در مسیر کمال انسان قرار داده است و انسان می‌تواند با شکوفایی استعداد های خویش، از حیات طیبه بهره‌مند و به درجه‌ای از قرب الهی نائل شود؛ چنانکه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرموده است: «إِنَّ الرُّجُلَ إِذَا نَظَرَ إِلَى امْرَأَتِهِ وَنَظَرَتْ إِلَيْهِ نَظَرَ اللَّهُ تَعَالَى إِلَيْهِمَا نَظَرَ الرَّحْمَةِ؛^۱ وقتی مردی به همسر خود نگاه کند و همسرش به او نگاه کند، خداوند به دیده رحمت به آن دو نگاه می‌کند». در این صورت فرزندان نیز از والدین الگو می‌گیرند و محبت به یکدیگر و والدین را سرلوحه خود قرار می‌دهند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در روایت دیگری فرموده است: «مَا مِنْ امْرَأَةٍ تَسْقِي زَوْجَهَا شَرْبَةً مِنْ مَاءٍ إِلَّا كَانَ خَيْرًا لَهَا مِنْ عِبَادَةِ سَنَةِ صِيَامِ نَهَارِهَا وَقِيَامِ لَيْلِهَا؛^۲ هیچ زنی نیست که جرعه‌ای آب به شوهرش بنوشاند، مگر آنکه این عمل او برایش بهتر از یک سال باشد که روزهایش را روزه بگیرد و شب‌هایش را به عبادت سپری کند». در این صورت تعامل اعضای خانواده با یکدیگر، بر پایه عشق، محبت، آرامش و اطاعت‌پذیری شکل خواهد گرفت که نقش اساسی در استحکام خانواده دارد؛ از این روست که رهبر معظم انقلاب علیه السلام فرموده است: «یکی از مهم‌ترین وظایف زن، خانه‌داری است. همه می‌دانند، بنده عقیده ندارم به اینکه زن‌ها نباید در مشاغل اجتماعی و سیاسی کار کنند. نه، اشکالی ندارد؛ اما اگر چنانچه این به معنای این باشد که ما به خانه‌داری به چشم حقارت نگاه کنیم، این می‌شود گناه. خانه‌داری یک شغل است؛ شغل بزرگ، شغل مهم، شغل حساس، شغل آینده‌ساز».^۳

روش‌های استحکام خانواده

روش‌هایی برای استحکام بنیان خانواده وجود دارد که در اینجا به بخشی از آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. محبت‌افزایی

اهمیت محبت و عشق حقیقی در استحکام روابط زوجین و تحکیم روابط والدین و فرزندان، تا آنجاست که امام خامنه‌ای علیه السلام فرموده است:

امروز در دنیا تعبیر بدی از محبت می‌کنند. این عشقی که تعبیر می‌کنند، این‌ها، آن محبت واقعی نیست. این، همان حالت هیجان جنسی است آن چیزی که با ارزش است، آن محبت

۱. ابوالقاسم پاینده، نهج الفصاحه، ص ۲۷۸.

۲. محمد بن حسن حر عاملی، هدایة الامة الی احکام الائمة علیهم السلام، ج ۷، ص ۸۵.

۳. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله سید علی خامنه‌ای علیه السلام، «شغل حساس و آینده‌ساز»،

۱۳۹۸/۰۸/۰۴.

عمیق و صمیمی و خدایی و همراه با احساس مسئولیت متقابل بین دختر و پسر است که بدانند حالا بعد از این، یک واحدند و یک هدف را دنبال می‌کنند. این، آن محبتی است که خانواده بر اساس آن شکل می‌گیرد.^۱

از نظر ایشان محبت اولیه میان زن و مرد، امری ذاتی و طبیعی است: «طبیعت الهی زن و مرد در محیط خانواده، طبیعی است که برای زن و برای مرد به وجود می‌آورد که آن رابطه، رابطه عشق و مهربانی است». ^۲ استناد ایشان به این آیه شریفه است که می‌فرماید: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ»^۳ و از نشانه‌های او اینکه همسرانی از جنس خودتان برای شما آفرید تا در کنار آنان آرامش یابید و در میان‌تان مودت و رحمت قرار داد. در این نشانه‌هایی است برای گروهی که تفکر می‌کنند». این آیه شریفه بیشتر بر حفظ محبت تأکید دارد. اهمیت این مسئله در روایات نیاز تا آنجاست که رسول خدا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرموده است: «قَوْلُ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَةِ إِنِّي أُحِبُّكِ لَا يَذْهَبُ مِنْ قَلْبِهَا أَبَدًا»^۴ این سخن مرد به زن که دوست دارم، هرگز از دل زن بیرون نرود». آن حضرت در حدیث دیگری محبت به همسر را نشانه افزایش ایمان معرفی کرده و فرموده است: «كَلَّمَا ازادَ الْعَبْدُ إيمَانًا ازادَ حُبًا لِلنِّسَاءِ»؛ هر چه ایمان بنده بیشتر شود، زن دوستی او فزون‌تر می‌شود». مقام معظم رهبری تداوم خانواده را در محبت و رعایت حقوق یکدیگر می‌داند و می‌فرماید: «محبت در صورتی خواهد ماند که طرفین حقوق یکدیگر و حدود خود را رعایت کنند و از آن تخطی و تجاوز نکنند؛ یعنی در واقع هر کدام از این دو طرف که دو شریک هستند و با هم زندگی را بنا می‌کنند، سعی کنند که جایگاه خود را در دل و ذهن و فکر طرف مقابل، جایگاه راسخ و نافذی قرار دهند».^۶

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله سید علی خامنه‌ای دامنه‌ای، «بالا تر از واقعیت»، ۱۳۸۶/۰۸/۱۹.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21433>

۲. بیانات در دیدار جمعی از زنان، ۱۳۷۶/۰۷/۳۰.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2859>

۳. روم: ۲۱.

۴. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۵، ص ۵۶۹؛ محمد بن حسن حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۱۰.

۵. محمدباقر مجلسی، بحار الانوار، ج ۱۰۳، ص ۲۲۸.

۶. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله سید علی خامنه‌ای دامنه‌ای، «بالا تر از واقعیت»، ۱۳۸۶/۰۸/۱۹.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21433>

۲. رفق و مدارا

«رفق» در لغت، به معنی کاری را خوب انجام دادن و نرمخویی در برابر تندخویی^۱ و «مدارا» به معنی نرمی، ملاحظت، ملایمت و احتیاط کردن است.^۲ رفق و مدارا در زندگی، از ارزش‌های والای انسانی است که مورد تأکید اسلام است و رعایت سازگاری و مدارا از سوی فرد، چه در محیط اجتماعی و چه در محیط خانوادگی، زمینه ظهور و بروز ده‌ها صفت و رفتار اخلاقی دیگر را فراهم می‌آورد؛ به‌ویژه بازخوردهای مثبت سازگاری در خانواده و در برخورد با ناسازگاری‌ها، بیش از هر رفتار دیگری ثمربخش خواهد بود. رعایت اصل مدارا، از شیوه‌های همیشگی انبیا بوده است که همواره در فعالیت‌های تبلیغی و در برخورد با مردم، آن را سرلوحه امور قرار می‌دادند؛ چنانکه رسول خدا ﷺ می‌فرماید: «أَمْرُنِي رَبِّي بِمُدَارَاةِ النَّاسِ كَمَا أَمْرُنِي بِأَدَاءِ الْفَرَائِضِ»^۳ پروردگارم مرا به مدارای با مردم فرمان داد، چنانکه به بر پا داشتن واجبات فرمانم داد.»

اهمیت سازگاری با اعضای خانواده و به‌ویژه همسر از دیدگاه اسلام، از آن‌روست که فرد باید ارتباط خود با همسرش را بر اساس صلح، آشتی و همنوایی قرار دهد و بکوشد زمینه‌های بروز تنش و نزاع را در ارتباط با همسر خود از بین ببرد یا به حداقل ممکن کاهش دهد. سازگاری با همسر را می‌توان همنوایی با او دانست تا جایی که به خودشکوفایی فرد و ارزش‌های الهی او آسیب نزنند. مقام معظم رهبری رحمته‌الله، یکی از عوامل استحکام خانواده را مدارا و ایراد نگرفتن از همسر دانسته است.^۴ از نظر ایشان زوجین باید در تمامی دوران زندگی و به‌خصوص سال‌های اول با یکدیگر سازگاری داشته باشند که این سازش، از نوع سازش خوب است؛^۵ زیرا سازگاری موجب نزدیکی دل‌ها و استحکام پیوندها می‌شود.^۶ ایشان مراد از سازش را تطبیق دادن خود با

۱. خلیل بن احمد فراهیدی، العین، ج ۵، ص ۱۴۹.

۲. محمد بن مکرم ابن منظور، لسان العرب، ج ۱۴، ص ۲۵۵.

۳. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۱۱۷.

۴. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله سید علی خامنه‌ای رحمته‌الله، «کانون گرم خانواده»، ۱۳۸۶/۰۸/۱۹.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21429>

۵. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله سید علی خامنه‌ای رحمته‌الله، «سازش و سازگاری»، ۱۳۸۶/۰۸/۱۹.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21435>

۶. همان.

شرایط زندگی دانسته است که اگر طرف مقابل قابل اصلاح است، اصلاحش نماید؛ و گرنه با او بسازد.^۱ امام هادی علیه السلام در این باره فرموده است: «بگو مگو، دوستی طولانی را از بین می‌برد و رابطه محکم را به جدایی می‌کشاند و کمترین اثر بگو مگو این است که هر کدام از دو طرف می‌خواهد بر دیگری پیروز شود و همین در پی پیروزی بودن، مهم‌ترین عامل قطع رابطه است.»^۲

بر این اساس رفق و مدارا، از عوامل تحکیم نظام خانواده است. فرماندهان شهدای دفاع مقدس همین اخلاق را داشتند که با همسران خود مدارا می‌کردند. همسر شهید محمدابراهیم همت می‌گوید:

ابراهیم کم‌دی داشت که وسایل شخصی‌اش و بعضی از چیزهایی را که دوستان و نیروهایش به او می‌دادند، در آن نگهداری می‌کرد. روزی بدون اجازه او و از سر کنجکاوی سر کم‌د رفتم. چشمم به نامه‌های داخل کم‌د افتاد. آن‌ها نامه‌های شهدا بود که ابراهیم نگهداری می‌کرد. چندتایی از آن‌ها را برداشتم و خواندم. وقتی برگشت و ماجرا را متوجه شد، ناراحتی را در چهره او دیدم. آماده هر نوع رفتاری بودم و به اشتباهم پی برده بودم، اما او سجاده‌اش را پهن کرد و مشغول نماز شد تا ناراحتی‌اش فروکش کند. این نوع رفتارها و مدارای ابراهیم با اشتباه من، بیش از هر کار دیگری در من تأثیر داشت.^۳

امام علی علیه السلام درباره مدارا با همسر فرموده است: «فَدَارَهَا عَلَيَّ كُلِّ حَالٍ وَاحْسِنِ الصُّحْبَةَ لَهَا؛ فَيَصْفُو عَيْشَكَ؛^۴ همیشه با همسرت مدارا کن و با او به نیکی همنشینی کن تا زندگی‌ات باصفا شود.»

۳. امانت‌داری و رازداری

امانت‌داری زن در برابر اموال مرد خانواده، از ویژگی‌های خانواده سالم است که زن باید در حضور و غیاب مرد حافظ دارایی‌ها و نیز امانت‌دار اسرار و مشکلات داخل خانواده باشد؛ هم‌چنانکه مقام معظم رهبری رحمته الله علیه معتقد است یکی رفتارهایی را که منجر به استحکام خانواده

۱. همان.

۲. محمدباقر مجلسی، بحار الأنوار، ج ۷۵، ص ۳۷۰.

۳. رضا آبیاری، سرداران آسمانی، همسران زمینی، ص ۳۲ و ۳۳.

۴. محمد بن حسن حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۱۴، ص ۱۲۰، ح ۳.

می‌شود، امانت‌داری است: «زن و شوهر باید راز هم را حفظ کنند، زن نباید راز شوهر را پیش کسی بازگو کند... حواستان جمع باشد، اسرار هم را محکم نگه دارید تا زندگی انشاءالله شیرین و مستحکم شود».^۱ این مبنای رهبر انقلاب علیه‌السلام، ریشه در آموزه‌های دینی دارد؛ چنانکه امام رضا علیه‌السلام فرموده است: «ما آفادَ عَبْدًا فَائِدَةً خَيْرًا مِنْ رُوْبِيَّةٍ صَالِحَةٍ إِذَا رَأَاهَا سَرَّتْهُ وَإِذَا غَابَ عَنْهَا حَفِظَتْهُ فِي نَفْسِهَا وَ مَالِهِ»^۲ آدمی سودی بهتر از همسر شایسته به چنگ نیاورده است؛ همسری که شوهرش با دیدن او خوشحال شود و هر گاه از وی دور شود، در غیابش نگهبان خود و اموال او باشد».

امانت‌داری از خصلت‌هایی است که افزون بر جلب رضایت همسر، جلب رضایت خداوند را نیز در پی دارد؛ چنانکه امام علی علیه‌السلام فرموده است: «إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبْدًا حَبَبَ إِلَيْهِ الْأَمَانَةَ».^۳ امانت‌داری موجب کامل شدن دین نیز می‌شود؛ چنانکه امام صادق علیه‌السلام فرموده است: «چهار چیز است که اگر در هر کس باشد، مؤمن است؛ اگر چه از فرق سر تا پاها غرق در گناه باشد: راستگویی، حیا، حسن خلق و شکر».^۴ قرآن نیز یکی از صفات زنان صالح را حفظ اسرار دانسته و فرموده است: «فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ...»^۵ و زنان صالح، زنانی هستند که متواضع هستند و در غیاب (همسر خود) اسرار و حقوق او را در مقابل حقوقی که خدا برای آنان قرار داده است، حفظ می‌کنند». بر اساس این آیه شریفه زنان صالح و درستکار، زنانی فروتن هستند که در قبال خانواده خود متعهدند و نه تنها در حضور مرد خانواده، بلکه در غیاب او نیز در برابر دارایی، ناموس، آبرو، اسرار و هر چیزی که به شخصیت مرد مربوط است، امانت‌دار هستند.^۶ در واقع چنین زنانی، مطیع امر خداوند و همسران خود هستند که حقوق و احترام همسران‌شان را حفظ می‌کنند.^۷

روزی شخصی نزد شیخ ابوسعید ابوالخیر آمد و گفت: «ای شیخ! نزد تو آمده‌ام تا به من از

۱. بیاناتی از رهبر انقلاب در مراسم عقد ازدواج، ۱۳۸۳/۰۳/۳۰.

<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=1137>

۲. عبدالله بن جعفر حمیری، قرب الاسناد، ص ۲۰.

۳. علی بن محمد لیثی واسطی، عیون الحکم و المواعظ، ص ۱۳۵.

۴. محمد بن یعقوب کلینی، الکافی، ج ۲، ص ۱۰۷.

۵. نساء: ۴۳.

۶. ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۳، ص ۳۷۱.

۷. فضل بن حسن طبرسی، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، ج ۳، ص ۶۹.

اسرار حق چیزی بیاموزی». شیخ به او گفت: «برگرد و فردا بیا تا راز حق به تو بیاموزم». او فردا نزد شیخ آمد. شیخ موشی را در درون حُقه (قوطی یا ظرف کوچکی که در آن جواهر می‌گذارند) نهاده و سر حُقه را نیز محکم بسته بود. وقتی آن شخص آمد، شیخ آن حُقه را به او داد و گفت: «حُقه را ببر، ولی بکوش که مبادا سر آن را باز کنی». آن مرد آن حُقه را با خود برد، ولی سر انجام آتش هوس او شعله‌ور شد که در میان این حُقه چیست و چه رازی وجود دارد؟! وسوسه هوای نفس، او را واداشت تا سرانجام سر آن را باز کرد. ناگاه موشی از آن بیرون جست و فرار کرد. او نزد شیخ آمد و گفت: «من از تو سر خدا خواستم، تو موشی به من دادی؟!». شیخ گفت: «ای درویش! ما موشی در حُقه به تو دادیم، تو نتوانستی آن را پنهان کنی؛ چگونه سر الهی را به تو دهیم که آن را نگاه داری؟»^۱

گفت پیغمبر که هر که سرنهفت
زودد گردد بامراد خویش جفت
دانه‌ها، چون در زمین پنهان شود
سرآن، سرسبزی بستان شود^۲

۴. عیب‌پوشی

زن و مرد باید عیوب یکدیگر را پوشانند. رهبر فرزانه انقلاب علیه‌السلام در این خصوص فرموده است: «اگر دیدید که همسرتان یک نقطه عیبی دارد و مجبورید او را تحمل کنید، تحمل کنید که او هم هم‌زمان دارد یک عیبی را از شما تحمل می‌کند. آدم عیب خودش را که نمی‌فهمد، عیب دیگری را می‌فهمد. پس بنا بگذارید بر تحمل. اگر چنانچه قابل اصلاح است، اصلاحش کنید؛ اگر دیدید کاری نمی‌شود کرد، با او بسازید». ^۳ قرآن نیز درباره عیب‌گوشی همسران در مقابل یکدیگر می‌فرماید: «هُنَّ لِبَاسٌ لَّكُمْ وَأَنْتُمْ لِبَاسٌ لَّهُنَّ...». ^۴ لباس انسان را از گرما و سرما و خطر حفظ می‌کند، عیوب را می‌پوشاند و نیز زینت بدن انسان است. بنا بر این تشبیه، زوجین همدیگر را از انحرافات حفظ می‌کنند، عیوب هم را می‌پوشانند، وسیله آسایش و آرامش یکدیگرند و هر یک

۱. محمد محمدی اشتهاردی، داستان دوستان، ج ۵، ص ۲۸۲.

۲. جلال‌الدین محمد بلخی، مثنوی معنوی، دفتر اول، ابیات ۱۷۶ و ۱۷۷.

۳. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله سید علی خامنه‌ای علیه‌السلام، «سازش و سازگاری»، ۱۳۸۶/۰۸/۱۹.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21435>

۴. بقره: ۱۸۷.

زینت دیگری محسوب می‌شوند.^۱ علامه طباطبایی^{علیه السلام} نیز معتقد است که این عبارت استعاره است از اینکه هر یک از زوجین طرف دیگر خود را از رفتن به فسق و فجور و اشاعه آن در میان افراد نوع جلوگیری می‌کند؛ پس در حقیقت مرد لباس زن، و زن ساتر مرد است.^۲ از آنجا که لباس انسان را می‌پوشاند و حفظ می‌کند، زن و مرد به لباس تشبیه شده‌اند.^۳ بنابراین زن و مرد دو جنس مکمل یکدیگر و عامل شکوفایی، نشاط و پرورش هم هستند؛ به گونه‌ای که هر یک بدون دیگری، ناقص است.^۴ مقام معظم رهبری^{علیه السلام} سازش در روابط زن و مرد را سازشی نیکو دانسته و توصیه نموده است که کمبودها، نقایص و ضعف‌های همسر نباید منجر به دلسردی شود؛ زیرا هیچ انسانی ایده‌آل و بی‌عیب و نقص نیست.^۵

۵. آرامش‌افزایی

از نظر روان‌شناسان محیط خانواده، امن‌ترین و رضایت‌بخش‌ترین بستر برای ارضای نیازهای روانی و به‌ویژه آرامش روانی است. محبت، غمخواری و پذیرش یکدیگر که از مهم‌ترین مؤلفه‌ها و ضروریات زندگی اجتماعی است؛ به بهترین وجه در خانواده مطلوب تأمین می‌شود. در چنین خانواده‌ای زن و مرد به دلیل روابط صمیمی و خوب، در زمان غم و اندوه به راحتی در کنار همسر خود به آرامش می‌رسند. اگر چه رهبری خانواده به عهده مرد است، ولی زن به سبب عواطف و احساسات قوی زنانگی، نقش اصلی و مؤثرتری را در تأمین آرامش و سلامت روانی خانواده ایفا می‌کند؛ از همین روست که در خانه مسئولیت‌های بیشتری به زن داده شده است.^۶ آرامش مرد در ورود به منزل، یافتن محیط امن خانه، زن دلسوز و مهربان و امین است.^۷ البته آرامش واقعی و اصیل از ایمان زوجین نشئت می‌گیرد؛ از همین روست که خداوند می‌فرماید: «هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ

۱. ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج ۱، ص ۶۵۰.

۲. سید محمدحسین طباطبایی، المیزان فی تفسیر القرآن، ج ۲، ص ۴۴.

۳. محمود بن عمر زمخشری، الکشاف عن حقائق غوامض التنزیل، ج ۱، ص ۲۳۰.

۴. مرکز فرهنگ و معارف قرآن، زن از زبان قرآن، ص ۲۱.

۵. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله سید علی خامنه‌ای^{علیه السلام}، «سازش و سازگاری»،

۱۳۸۶/۰۸/۱۹.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=21435>

۶. مجید معارف و احمد قماشچی، «عوامل آرامش در خانواده در سبک زندگی امام علی(ع) و حضرت زهرا(س)»، ص ۹۸.

۷. بیاناتی از رهبر انقلاب در مراسم عقد ازدواج، ۱۳۸۳/۰۳/۳۰.

<https://farsi.khamenei.ir/news-content?id=۱۱۳۷>

السَّكِينَةَ فِي قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ لِيَزِدُوا إِيمَانًا مَعَ إِيْمَانِهِمْ؛^۱ او کسی است که آرامش را در دل‌های مؤمنان نازل کرد تا ایمانی بر ایمان‌شان بیفزایند؛ لشکریان آسمان‌ها و زمین از آن خداست و خداوند دانا و حکیم است». امام خمینی علیه السلام درباره نور ایمان در قلب آدمی فرموده است: قلبی که در آن نور توحید و معرفت کمال مطلق تابیده باشد، دارای طمأنینه، ثبات، تأنی و قرار است که مجاری امور را به قدرت خداوند می‌داند و زمام امر موجودات را به دست خود آن‌ها نمی‌داند. چنین قلبی اضطراب و شتاب‌زدگی و بی‌قراری ندارد. اگر قلبی در حجاب‌های خودبینی، شهوات و لذات حیوانی باشد؛ از فوت لذات حیوانی خوفناک است و طمأنینه قلب را از دست داده و در کارها با عجله و شتاب‌زدگی اقدام می‌کند.^۲

همسر گرامی مقام معظم رهبری علیه السلام می‌گوید:

فکر می‌کنم بزرگ‌ترین نقش من، حفظ جو آرامش خانه بود؛ طوری که ایشان بتوانند با خیال راحت به کارشان ادامه دهند. من سعی داشتم تا ایشان را از نگرانی در مورد خود و فرزندانم دور نگهدارم. گاهی اوقات که برای ملاقات ایشان به زندان می‌رفتم، از مشکلاتی که داشتیم؛ چیزی به ایشان نمی‌گفتم و در پاسخ به سؤالات‌شان درباره وضعیت خودم و فرزندان صرفاً خبرهای خوب می‌دادم. برای مثال طی ملاقات‌هایی که با ایشان در زندان داشتم یا در نامه‌هایی که در دوران تبعید برای ایشان می‌نوشتم، هرگز چیزی در مورد بیماری فرزندان نمی‌گفتم و نمی‌نوشتم.^۳

۶. اطاعت‌پذیری

ازدواج، قرارداد مقدسی میان زن و مرد است که حقوق و وظایفی برای زوجین ایجاد می‌کند. در حقوق اسلام، انفاق و تأمین هزینه زندگی خانواده بر عهده مرد است: «الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللَّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ...».^۴ زن نیز در مقابل، مکلف است که از مرد به عنوان رئیس خانواده اطاعت کند. مقام معظم رهبری علیه السلام با توجه به آیه فوق، سرپرستی خانه و معیشت خانه را از آن مرد می‌داند، البته این به معنی حکومت مطلق مرد در خانواده نیست:

۱. فتح: ۴.

۲. سید روح‌الله موسوی خمینی، شرح جنود عقل و جهل، ص ۳۶۲ و ۲۶۳.

۳. پایگاه اطلاع‌رسانی بلاغ، «نگاهی به ویژگی‌های خانواده مطلوب از منظر مقام معظم رهبری علیه السلام»، ۱۴۰۰/۰۵/۲۲، کد خبر: ۱۶۲۷۴.

این طور هم نیست که بگوییم همه جا خانم باید از آقا تبعیت کند؛ نخیر. چنین چیزی نه در اسلام داریم و نه در شرع. «الزَّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ»، معنایش این نیست که زن بایستی در همه امور تابع شوهر باشد. نه! یا مثل برخی از این اروپا ندیده‌های بدتر از اروپا و مقلد اروپا، بگوییم که زن بایستی همه کاره باشد و مرد باید تابع باشد؛ نه این هم غلط است. بالاخره دو تا شریک و دو تا رفیق هستید، یک‌جا مرد کوتاه بیاید، یک‌جا زن کوتاه بیاید. یکی اینجا از سلیقه و خواست خود بگذرد، دیگری در جای دیگر تا بتوانید بایکدیگر زندگی کنید.^۱

از نظر ایشان زن نیز همانند مرد در محیط خانواده، صاحب حق است و نباید در حق زن اجبار و تحمیل روا داشت.^۲ بهترین شیوه سرپرستی مدیریت مرد در خانواده، این است که حاکمیت قلب افراد خانه را بر عهده گیرد. به عبارت دیگر اداره منزل تنها با حکومت بر دل‌ها امکان‌پذیر است و تسلط بر جسم به تنهایی مؤثر واقع نمی‌شود؛ زیرا هر گاه بر دل‌ها حکومت شود، فرمانبری حتمی است و نیازی به خشونت و اعمال زور نیست.^۳

فهرست منابع

کتاب

۱. ابن منظور، محمد بن مکرم، لسان العرب، چاپ سوم، بیروت: دار صادر، ۱۴۱۴ق.
۲. آبیاری، رضا، سرداران آسمانی، همسران زمینی، قم: بوستان کتاب، ۱۴۰۰ش.
۳. بلخی، جلال‌الدین محمد، مثنوی معنوی، تصحیح رینولد نیکلسون، تهران: انتشارات ققنوس، ۱۴۰۰ش.
۴. پاینده، الوالقاسم، نهج الفصاحه، چاپ چهارم، تهران: دنیای دانش، ۱۳۸۲ش.
۵. حر عاملی، محمد بن حسن، هداية الأمة إلى أحكام الأئمة عليهم السلام، چاپ اول، مشهد: آستانة الرضوية المقدسة، ۱۴۱۴ق.
۶. حمیری، عبدالله بن جعفر، قرب الإسناد، چاپ اول، قم: مؤسسه آل‌البیت عليهم السلام، ۱۴۱۳ق.

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله سید علی خامنه‌ای دامنه‌ای، «حق کرامت زن از منظر آیت‌الله خامنه‌ای»، ۱۴۰۱/۰۶/۰۹.

<https://farsi.khamenei.ir/others-note?id=50835>

۲. بیانات در دیدار جمعی از زنان، ۱۳۷۶/۰۷/۳۰.

<https://farsi.khamenei.ir/speech-content?id=2859>

۳. حسین مظاهری، خانواده در اسلام، ص ۲۴ و ۲۵.

۷. زمخشری، محمود بن عمر، الکشاف عن حقائق غوامض التنزیل، بیروت: دار الکتب العربی، چاپ سوم، ۱۴۰۷ق.
۸. طباطبایی، سید محمدحسین، المیزان فی تفسیر القرآن، چاپ دوم، قم: دفتر انتشارات اسلامی، ۱۳۹۰ق.
۹. طبرسی، فضل بن حسن، مجمع البیان فی تفسیر القرآن، چاپ سوم، تهران: ناصرخسرو، ۱۳۷۲ش.
۱۰. فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، چاپ دوم، قم: انتشارات هجرت، ۱۴۱۰ق.
۱۱. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، علی اکبر غفاری و محمد آخوندی، چاپ چهارم، تهران: دار الکتب الإسلامیة، ۱۴۰۷ق.
۱۲. لثی واسطی، علی بن محمد، عیون الحکم و المواعظ، تصحیح حسین حسینی بیرجندی، چاپ اول، قم: دارالحدیث، ۱۳۷۶ش.
۱۳. مکارم شیرازی، ناصر، تفسیر نمونه، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۷۱ش.
۱۴. محمدی اشتهاردی، محمد، داستان دوستان، چاپ پنجم، قم: دفتر تبلیغات اسلامی، ۱۳۷۶ش.
۱۵. مرکز فرهنگ و معارف قرآن، زن از زبان قرآن، قم: جمال، ۱۳۸۸ش.
۱۶. مظاهری، حسین، خانواده در اسلام، چاپ اول، قم: شفق، ۱۳۹۰ش.
۱۷. موسوی خمینی، سید روح‌الله، شرح جنود عقل و جهل، چاپ اول، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی علیه السلام، ۱۳۷۷ق.
۱۸. نوری، حسین بن محمدتقی، مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل، چاپ اول، قم: مؤسسه آل‌البیت علیهم السلام، ۱۴۰۸ق.

مجلات و سایت‌ها

۱. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت‌الله سید علی خامنه‌ای علیه السلام.
۲. پایگاه اطلاع‌رسانی بلاغ، «نگاهی به ویژگی‌های خانواده مطلوب از منظر مقام معظم رهبری علیه السلام»، ۱۴۰۰/۰۵/۲۲، کد خبر: ۱۶۲۷۴.
۳. معارف، مجید و احمد قماشچی، «عوامل آرامش در خانواده در سبک زندگی امام علی علیه السلام و حضرت زهرا علیها السلام»، فصلنامه علمی پژوهشی مطالعات راهبردی زنان، شماره ۷۴، زمستان ۱۳۹۵، ص ۱۲۴-۹۳.